

NEMZETI EMLÉKHELYEK, EURÓPAI ÖRÖKSÉG

- A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Ide tartoznak:
  - a régészeti örökség;
  - a műemléki értékek;
  - a kulturális javak.
- Az örökségvédelmi törvény 2006 óta lehetőséget nyújt a nemzeti (történeti) emlékhely – mint nem anyagiassal (történeti, művészeti, stb.) kulturális értéket, örökséget adott helyszínhez rögzítő fizikailag meghatározott helyszín – szélesebb körben való elismerhetőségének.
- Az emlékhelyek kategóriái:
  - történeti emlékhely;
  - nemzeti emlékhely;
  - kiemelt nemzeti emlékhely.
- Az Európai Unió az Európai Örökség cím megalkotásával olyan tagállami helyszíneket kíván díjazni, amelyek:
  - szimbolikus európai értéket képviselnek;
  - Európa közös történelmét és az Európai Unió építését helyezik előtérbe;
  - hangsúlyozzák az európai integráció folyamatát megalapozó európai értékeket és emberi jogokat.

Az egyes kulturális tárgyú törvények módosításáról szóló [T/13048. számú törvényjavaslat](#) – egyebek között – módosítja a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényt, bővíti a nemzeti emlékhelyek körét, és meghatározza az Európai Örökség címre vonatkozó általános szabályokat.

Nemzeti emlékhelyek jelenlegi szabályozása

A kulturális örökség védelméről szóló [2001. évi LXIV. törvény](#) rendelkezik a régészeti örökség védelméről, a műemlékvédelemről, a kulturális javak védelméről, az emlékhelyek védelméről és a fentiekhez kapcsolódó hatósági feladatokról.

2011. november 7-én fogadta el a parlament azt a törvénymódosítást, amely lehetővé tette a **nemzeti-történeti emlékhelyek** országos szintű listázását, nyilvántartását és gondozását; és bővítette a kategóriákat a **kiemelt nemzeti emlékhely** fogalmával.

Történelmi emlékhely a nemzet vagy valamely velünk élő nemzeti-ség történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amelyet a Kormány rendelettel történelmi emlékhellyé nyilvánít.

Nemzeti emlékhely a nemzet történelmében meghatározó jelentőséggel bíró helyszín, amely a magyar, illetve a magyar és az ország területén élő nemzetiségek összetartozását erősítő és identitásképző jellegénél fogva a nemzet önképében kiemelkedő fontossággal bír, továbbá amely országos jelentőségű állami megemlékezés színhelye lehet, és amelyet az Országgyűlés törvénnyel nemzeti emlékhellyé nyilvánít.

Jelenlegi emlékhelyek: az Ópusztaszeri és a Mohácsi Történelmi Emlékhely, a debreceni Református Nagytemplom és kollégium, a székesfehérvári Romkert, Somogyvár-Kupavár, a Pákozdi Katonai Emlékhely, a budapesti Hősök tere, a Várnegyed, a Magyar Nemzeti Múzeum, valamint a Rákoskeresztúri Új Köztemető 298., 300 és 301-es parcellája.

Kiemelt nemzeti emlékhely a nemzet és a Magyar Állam történelmében kiemelkedő jelentőségű nemzeti emlékhely, amelyet az Országgyűlés törvénnyel kiemelt nemzeti emlékhellyé nyilvánít. Jelenleg kiemelt nemzeti emlékhely a budapesti Kossuth Lajos tér.

Az emlékhelyekkel összefüggő állami feladatokat [Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság](#) és a [Nemzeti Örökség Intézete](#) látja el.

AZ EURÓPAI ÖRÖKSÉG CÍM

Előzmények

Az Európai Örökség cím az uniós tagállamok kormányközi kezdeményezésként indult. A címet olyan történelmi helyszínek nyerhették el, melyek jelentősége túlmutat az országhatárokon. **A kezdeményezést Magyarország, Franciaország és Spanyolország indította útnak** 2006-ban azzal a céllal, hogy az európai polgárok jobban megismerjék és többre értékeljék közös – ám sok szempontból rendkívül különböző – történelmi és kulturális örökségüket.

Az Európai Örökség cím jogalapjául az [Európai Unió működéséről szóló szerződés](#) 167. cikke szolgál, amely úgy rendelkezik, hogy „Az Unió hozzájárul a tagállamok kultúrájának virágzásához, tiszteletben tartva nemzeti és regionális sokszínűségüket, ugyanakkor előtérbe helyezve a közös kulturális örökséget.”

Az Európai Uniónak emellett ösztönöznie kell a tagállamok közötti együttműködés előmozdítását a kultúra területén, és szükség esetén támogatnia kell, és ki kell egészítenie e tevékenységüket.

Az Európai Parlament és a Tanács [1194/2011/EU](#) határozatában döntött az **Európai Örökség címre** vonatkozó európai uniós fellépés létrehozásáról.

Célkitűzések

Az Európai Örökség cím általános célkitűzése, hogy az európai polgárokból, különösen a fiatalokból, az európai történelem és kulturális örökség közös értékei és elemei, valamint a nemzeti és regionális sokszínűség elismerése alapján megerősítse az Európai Unióhoz tartozás érzését, és elősegítse egymás megértését, illetve a kultúrák közötti párbeszédet.

Az „Európai Örökség” cím a kulturális örökség terén megvalósuló más, nem uniós kez-

deményezésekhez képest – mint például az UNESCO Világörökségi Listája és az Európa Tanács „európai kulturális útvonalak” elnevezésű programja – kiegészítő jellegű:

- a kezdeményezés **nem esztétikai szempontokat vesz figyelembe**, hanem az érintett helyszíneknek az európai történelemben és az európai jelképrendszerben betöltött szerepe áll a középpontban;
- a hangsúly nem e helyek megőrzésén, hanem **népszerűsítésén és elérhetővé tételén van**, amihez hozzátartoznak az egyes helyszínek európai vetületének jelentőségével kapcsolatos magyarázatok, valamint oktatótevékenységek szervezése, külön figyelmet fordítva a fiatalokra;
- az „Európai Örökség” címben részesült helyszínek közötti **hálózatépítésre** is hangsúlyt fektetnek a bevált gyakorlatok cseréje és közös projektek elindítása érdekében.

A cím várhatóan hozzájárul a **kulturális turizmus** élénkítéséhez is, így gazdasági előnyökkel is járhat.

Az Európai Örökség cím odaítélésének általános szabályai

Az Európai Örökség címet azoknak a helyszíneknek ítéli oda, melyek

- szimbolikus európai értéket képviselnek;
- Európa közös történelmét és az Európai Unió (EU) építését helyezik előtérbe;
- hangsúlyozzák az európai integráció folyamatát megalapozó európai értékeket és emberi jogokat.

Helyszín lehet: természeti, víz alatti, régészeti, ipari vagy városi helyszínek, műemlékek, kultúrtájak, emlékhelyek, kulturális javak és tárgyak, valamint a szellemi örökség.

Az önálló helyszínek mellett transznacionális helyszínek, valamint nemzeti tematikus helyszínek is jogosultak a címre.

Transznacionális helyszínek:

- különböző tagállamokban található több helyszín, melyek egy közös téma kapcsán közös pályázatot nyújtanak be,
- egy konkrét helyszín, amely földrajzilag legalább két tagállam területén helyezkedik el.

A **nemzeti tematikus helyszíneket** ugyanazon tagállamban található helyszínek csoportja alkotja, amelyek közös pályázat benyújtása érdekében valamely meghatározott témára összpontosítanak.

Az Európai Örökség cím elnyeréséhez **kétfordulós kiválasztási eljárás**on kell a pályázó helyszíneknek részt venniük. A nemzeti forduló lezárásával tagállamonként évente maximum két helyszínt lehet jelölni. A végleges döntést a független szakértők európai testületének ajánlása alapján az Európai Bizottság hozza meg.

Az **Európai Örökség díj nem azonos az Európai Unió Kulturális Öröksége/Európa Nostra díjjal.**

Europa Nostra díj

Az Európai Unió Kulturális Öröksége Díjat / az Europa Nostra Díjat 2002-ben az Európai Bizottság és az Europa Nostra (páneurópai NGO) együttesen indította útjára, hogy az európai kulturális örökség fogalmán belül díjazza a kiemelkedő kezdeményezéseket olyan változatos kategóriákban, mint az épületek restaurálása és hasznosítása, a városi és természeti tájak helyreállítása, a régészeti lelőhelyek bemutatása, továbbá a műgyűjtemények megóvása. Díjaznak továbbá a kulturális örökségre vonatkozó kutatási, oktatási és figyelemfelkeltő projekteket, valamint egyéneknek vagy szervezeteknek az örökségvédelem területén nyújtott kiemelkedő teljesítményét is.

Néhány magyar díjazott: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Millenáris Kiállítási és Rendezvényközpont, az apostagi zsinagóga, a szegedi Kárász utca-Klauzál tér.

NEMZETKÖZI ÖRÖKSÉGVÉDELMI PROGRAMOK**UNESCO-Világörökség Jegyzék**

Magyarország 1985-ben csatlakozott az UNESCO 1972. évi, a világ kulturális és természeti világörökségének védelméről szóló [egyezmény](#)éhez.

A csatlakozással a részes államok elismerik, hogy az országuk területén található, a Világörökség Jegyzékbe felvett helyek – a nemzeti szuverenitás és tulajdonjog megsértése nélkül – a világörökség részét képezik. A csatlakozó országok arra is kötelezettséget vállalnak, hogy az utókor számára megóvják saját nemzeti örökségüket, beleértve a Világörökség Jegyzékben nem szereplő javakat is.

A világörökség **magyar vonatkozású** helyszínei:

- Budapest Duna-parti látképe, a Budai Várnegyed, az Andrássy út és történelmi környezete (1987. Kulturális)
- Hollókő ófalu és táji környezete (1987. Kulturális)
- Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai (1995. Természeti)
- Az Ezeréves Pannonhalmi Bencés Főapátság és közvetlen természeti környezete (1996. Kulturális)
- Hortobágyi Nemzeti Park - Puszták (1999. Kulturális - kultúrtáj)
- Pécsi ókeresztény sírkamrák (2000. Kulturális)
- Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj (2001. Kulturális - kultúrtáj)
- A tokaji történelmi borvidék (2002. Kulturális - kultúrtáj)

Európa Tanács – Európai kulturális útvonalak

A kulturális útvonalak programját az Európa Tanács 1987-ben indította azzal a céllal, hogy az egyes európai országok kulturális értékeit összekötő **közös örökséget** hangsúlyozza.

Európai kulturális útnak nevezzük azt az útvonalat, amely egy vagy több országra vagy régióra terjed ki, és amely olyan témák köré szerveződik, melyek történelmi, művészeti vagy társadalmi jelentősége európainak minősül, akár az útvonal földrajzi nyomvonala okán, akár a tartalmának vagy jelentőségének funkciói miatt.

Az ET Kulturális útvonalak minősítést **pályázat útján lehet elnyerni** legalább három, de akár több ország együttműködésében; a részt vevő felek jogi személyiséggel rendelkező intézmények, civil szervezetek lehetnek.

Magyarországon átmenő kulturális útvonalak:

- a Szent Márton-útvonal a szent szülővárosától, Szombathelytől püspökké avatásának helyszínéig, a franciaországi Tours-ig vezet;
- az Iter Vitis a Tokaj-Hegyaljai borvidéken vezet át;
- a Zsidó Örökség Európai Útja a zsidóság magyar vonatkozású szellemi és épített örökségét (Dohány utcai zsinagóga) is bemutatja.

Források:

- [2011. LXIV törvény](#) a kulturális örökség védelméről
- Az [Európai Parlament és a Tanács határozata](#) az „Európai Örökség” címre irányuló európai uniós fellépés létrehozásáról
- Európai örökség cím – [Útmutató](#) a címre pályázó helyszíneknek
- Szabó Annamária Eszter: [A kulturális örökség joga](#), PhD értekezés, Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi iskola, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2009
- Kultúra és az Európai Unió, Kultúrpoint Iroda, Budapest, 2005 (szerk: Zongor Attila)
- [Európai Bizottság: Kulturális és audiovizuális politika](#), 2013
- [Az Európa Tanács tájékoztatója az európai kulturális utakról](#) (angol)

Készítette: dr. Sárkány Viktória
Képviselői Információs Szolgálat

Országgyűlési Könyvtár

E-mail: infoszolg@parlament.hu
Intranet: <http://infoszolg.ogyk.hu>
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486

Az információs jegyzet belső felhasználásra, az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült. A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be. Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.